

voievodatului continuă să funcționeze în toată Transilvania subordonată regelui ungar. Autorul afirmă că titlul de voievod, purtat de domnii români, ca și de guvernatorul regal al Transilvaniei, arată că voievozii locali au existat pe tot teritoriul țării noastre și că numele lor, calitatea lor de comandanți de oști s-au extins o dată cu formarea statelor feudale, a devenit un titlu al monarhului, moștenit de la orînduirea anterioară monarhiei feudale»¹.

Altă instituție medievală abordată de I. Bogdan este aceea a *cnezatului*. Cercetarea ei este legată de o muncă anevoioasă, întrucît apare într-o perioadă îndepărtată, foarte slab oglindită în izvoarele vremii. I. Bogdan considera cnezatul drept cea mai veche instituție românească. Această problemă a trezit interes încă de la sfîrșitul sec. al XIX-lea, de pildă în studiul lui R. Rosetti, *Despre clasele agricole în Moldova*².

I. Bogdan a consacrat acestei probleme un studiu special, bazat pe o vastă documentare. Izvoarele folosite, atît cele românești, cît și cele ale popoarelor vecine cu românii sînt foarte variate. El aplică cu succes metoda comparativă, folosind termenii de comparație din istoria socială a sîrbilor, ungurilor și lituanienilor.

Pe baza unui bogat material de arhivă românesc, precum și pe baza constatărilor făcute din studiul comparativ al instituției cnezatului, I. Bogdan a combătut teoria care a precumpănit în știința istorică românească din vremea sa, după care cneazul a fost judecător domnesc, stăpîn și judecător de sat. El a demonstrat că la români termenul *cneaz* a avut două înțelesuri principale: *jude sătesc și țaran liber, proprietar de pămînt*³. Satele de cneji sînt sate de tipul cel mai vechi de sate românești, administrate de unul sau de mai mulți cneji, în opoziție cu satele domnești, boierești sau mănăstirești⁴. În perioada anterioară apariției statului la români, cnejii au fost întemeietorii satelor sau șefi aleși dintre fruntașii satelor. Ei administrau unul sau mai multe sate ori teritorii mai întinse.

I. Bogdan a căutat să stabilească atribuțiile cnejilor în cadrul vieții de stat din secolele XV—XVI. El susține că cnejii aveau în seama lor: judecata satelor, cisluirea lor, supravegherea ordinei, recrutarea țăranilor pentru oaste⁵.

În ceea ce privește originea acestei instituții, I. Bogdan este de părere că ea n-are nimic slav, în afară de nume⁶. Cînd au venit în contact cu popoarele slave, românii își aveau judecii lor, a căror funcție esențială era să judece. Cuvîntul slav s-a suprapus peste cel românesc vechi, cum s-a întîmplat și cu cuvîntul voievod. «Din sec. al XIII-lea încoace cnezatul s-a dezvoltat în Țările Române în condițiuni felurite, în acord însă cu instituțiunile analoge ale Europei apusene medievale, în special ale Ungariei»⁷.

Lucrarea lui I. Bogdan aduce o contribuție deosebit de importantă la studiul problemei. Cu toate acestea, pentru cercetătorul de astăzi ea prezintă și unele lacune: nu relevă unitatea instituției cnezatului la toți românii, la

¹ P. P. Panaitescu, *Obștea țărănească în Țara Românească și Moldova*, București, 1964, p. 29—30.

² «Revista nouă», 1889, p. 70—71.

³ I. Bogdan, *Despre cnejii români*, AAR, Memorii, S. II, t. XXVI, 1904, p. 13.

⁴ *Ibidem*, p. 38.

⁵ *Ibidem*, p. 36.

⁶ *Ibidem*, p. 43.

⁷ *Ibidem*, p. 44.